

LIBRIS

We know
books

Christopher de Bellaigue

TRONUL DE AUR

Blestemul unui monarh

**Crime, duplicitate și trădare
la curtea lui
Suleyman Magnificul**

Traducere din limba engleză de
GEORGIANA BĂRBULESCU-HARGHEL

LITERA
București

<i>Personajele dramei</i>	9
Actul întâi: O casă divizată	17
Actul al doilea: Haseki	59
Actul al treilea: Marea, strâmtoarea și Cornul	103
Actul al patrulea: Cabală	137
Actul al cincilea: Arcul	167
<i>Mulțumiri</i>	191
<i>Bibliografie</i>	193
<i>Note</i>	201
<i>Indice</i>	211

LBRIS

We know
books

ACTUL ÎNTÂI:

O casă divizată

I

Francisc al Franței este cel mai mare rege dintre toți regii. Chiar dacă l-ai vedea fără bijuterii și fără straiile din brocart de aur, gesturile lui atât de nobile și maiestuoase te-ar face să spui: iată-l pe Rege.¹ El este numit Cel mai Creștin dintre Regi pentru că a fost uns cu mir sfânt, uleiul pe care Dumnezeu l-a trimis din cer pentru a-și arăta iubirea față de Franța.

Au trecut 800 de ani de când înaintarea musulmană în Franța a fost oprită în bătălia de la Tours. De-a lungul secolelor care au urmat, mormintele cruciaților francezi au umplut criptele parohiale din regat. Chiar în vremea noastră, Erasmus din Rotterdam a descris Franța drept „cea mai pură... parte a creștinătății”², străzile Parisului fiind pline de studenți la teologie, iar Sorbona fiind renumită pentru apărarea credinței. Nu degeaba Franța este cunoscută drept fiica cea mare a Bisericii Romei. Și acum, în toamna lui 1534, ea are drept oaspeți o duzină de gentilomi turci.

Aceștia au fost transportați peste Mediterană pe galere individuale de teama de a nu fi interceptați de flota împăratului. Poartă turbane imaculate și nu beau decât apă. Bârfele spun că au venit să găsească o soție franțuzoaică potrivită pentru sultan, care este hotărât să se boteze împreună cu unul dintre fiii săi.³ Dar opiniile mai binevoitoare sunt tulburate de faptul că Francisc îmbrățișează un dușman păgân care devine tot mai îndrăzneț cu fiecare an.⁴

Francisc își apără politica în fața ambasadorului Serenissimei Republici venetiene. „Îmi doresc foarte mult să-i văd pe turci atotputernici și pregătiți de război”, spune el, „nu de dragul lor, pentru că sunt niște necredincioși, iar noi suntem creștini, ci pentru a slăbi puterea împăratului [și] a-l pune la cheltuieli mari.”⁵ Și subliniază că alte națiuni creștine trăiesc în pace cu turcii – o referire la Serenissima însăși. Regele nu va fi descurajat de la a-și urmări

obiectivul de a încheia un pact cu sultanul împotriva împăratului, pact pecetluit cu bani turcești. Dar ar fi de ajutor dacă le-ar putea arăta criticilor săi ce catolic bun este.

Într-o noapte, luteranii, care au devenit foarte insolenți în ultima vreme, se strecoară în Paris și atârnă pancarte în locurile pe unde de regulă trec credincioșii în drumul lor spre biserică. „Adevăratele teze despre oribilele, marile și insuportabilele abuzuri ale Liturghiei papale“, acesta este titlul fițuicii, lovește cu toporul în rădăcina devoțiunii catolice. Acesta descrie transsubstanțierea, prin care pâinea și vinul din Sfântul Sacrament devin trupul și sângele lui Hristos, drept o „blasfemie execrabilă“⁶, iar pe preoții care prezidează acest ritual, drept „falși anticriști“.⁷

Ne putem da seama mereu când Francisc este cuprins de emoție, deoarece ochii săi, care sunt oricum greu de trecut cu privirea fiind în permanență plini de vinișoare vizibile de sânge, se dau peste cap. Se presupune că își dă ochii peste cap și în dimineața de noiembrie când, ieșind din dormitorul său, descoperă că cineva i-a lipit pe ușă o copie a „Adevăratelor teze“. Dar aceasta este ocazia pe care o aștepta.

Justiția își face rapid treaba și, pe 13 noiembrie, fiul unui cizmar, care și-a petrecut tinerețea ca un pierde-vară înainte de a paraliza cu totul, cu excepția limbii pe care o folosește pentru a propaga erezia, este ars de viu la cimitirul Saint-Jean.⁸ A doua zi este rândul unui negustor de haine bogat, în același cimitir, dar nu înainte de a-i fi tăiată mâna pentru a mulțumi gloata adunată în fața Notre Dame.⁹ Printre victime se numără și o directoare de școală care, înainte de a cădea și ea pradă flăcărilor, oferă cu amabilitate numele altor membri ai sectei sale.

Poate că este vorba de pasiunile ciudate care s-au dezlănțuit cu această ocazie sau de mirosul grăsimii umane arse în aerul rece, dar Parisul tot nu se liniștește. Zvonurile despre un masacru nu prididesc. Un negustor flamand este ucis sub suspiciunea că ar fi german.¹⁰ Apoi, în noaptea de 13 ianuarie 1535, ereticii declanșează un nou scandal.

Trebuie să se ia măsuri.

Parcă tot Parisul s-a adunat la procesiunea care pornește pe 21 ianuarie de la biserica Saint-Germain sau în mulțimea care se adună să privească.

Mai întâi vin reprezentanții parohiilor din oraș, fiecare cu stindardul și cu crucea sa, apoi negustorii și oamenii înstăriți care țin torțe

aprinse și mășăluiesc în perechi pe mijlocul drumului, toți în ordine desăvârșită. Ei sunt urmați de cele patru ordine mendicante în robele și casulele lor și de preoții și canonicii bisericilor, mulți dintre ei desculți.

Aceștia și călugării de la mănăstirile din oraș poartă moaștele sfinților în relicvare poleite cu aur și incrustate cu pietre prețioase, dar nu la fel de prețioase precum comorile din interior. Șase preoți poartă capul regelui Ludovic, care a murit în timpul cruciadei de la Tunis și ale cărui coaste, brațe și tibii au fost distribuite bisericilor din întreaga creștinătate.

Cea mai prețioasă relicvă din Paris este coroana de spini purtată de Hristos în timpul ultimului său drum, iar vederea ei le dă oamenilor fiori. Apoi vin episcopii, arhiepiscopii și cardinalii, din nou în perechi, purtând fierul lăncii care a străpuns coasta lui Hristos, scutece din copilăria sa și tabla de piatră pe care copiii lui Israel au cioplit-o în deșert.

Dacă prin adorarea moaștelor se poate asigura accesul în rai, oamenii din Paris au furat startul. Și, cum luteranii detestă Sfântul Sacrament, Sfântul Sacrament este ceea ce vor avea.¹¹ Iată-l, purtat de episcopul Parisului, sub un baldachin de catifea purpurie care este ridicat pe stâlpi ținuți de Delfin, de frații săi mai mici, ducele de Orléans și ducele de Angoulême, și de un alt grande, câte un stâlp de fiecare.¹²

În spatele lor, îmbrăcat în negru, cu părul castaniu, neted și bine pieptănat pentru a-l pune cât mai bine în valoare, merge Cel mai Creștin dintre Regi. Solemnitatea ocaziei este completată de perfecțiunea cu care este construit fizicul său, de statura sa înaltă și bine făcută, de fesele și coapsele musculoase, de pielea sa de culoarea laptelui.¹³ Când procesiunea se oprește și Sfântul Sacrament este așezat pe un altar în stradă, cineva din mulțime strigă: „Sire, faceți dreptate!” La care regele răspunde cu un semn care indică faptul că aceasta este și intenția sa.¹⁴

După slujba de la Notre-Dame, regele ține un discurs în care își îndeamnă supușii să denunțe toți ereticii, chiar dacă aceștia le sunt rude apropiate. Ziua se încheie cu încă șase arderi publice pe rug, iar oaspeții musulmani ai regelui sunt escortați pe lângă rugurile hrănite cu creștini de către alți creștini.

Se poate lupta împotriva turcilor sau se pot face înțelegeri cu ei. Cu luteranii lucrurile sunt mai complicate. Ei fac parte din trupul Bisericii și nu pot fi eliminați fără a o ucide.

În Germania, erezia nu mai este limitată la masele ignorante, nu mai e doar o chestiune de predici întrerupte și de altare pângărite. În fiecare zi, prinți, nobili și cetățeni importanți renunță la catolicism, strigând „Luther!” și „Moarte Papei!”. Înainte de a părăsi Roma în februarie 1535, trimisul papei, Pietro Paolo Vergerio, i-a avertizat pe cardinali cu privire la această stare de lucruri – nu că aceștia ar fi părut foarte preocupați, absorbiți fiind de propriile plăceri și interese personale.¹⁵ El a vorbit chiar și cu papa Paul însuși, care a avut bunăvoința de a-l invita la vila sa de vânătoare situată între oraș și mare. Paul a fost de acord cu Vergerio cu privire la necesitatea unui conciliu care să îi aducă pe eretici pe calea cea bună, poruncindu-i să se îndrepte spre nord pentru a-l pregăti.

Ajungând în Germania, Vergerio a făcut tot posibilul să evite orașul natal al lui Luther, Wittenberg. Dar, dacă mergi de la Halle la Berlin pentru a discuta cu electorul de Brandenburg, Wittenberg este în drum. Așa că iată-l, în noiembrie același an, 1535, luând micul-dejun într-o casă aflată la câțiva metri de ușa bisericii pe care Luther și-a prins așa-numitele teze, de poarta unde a ars bula papală de excomunicare și de universitatea unde își vinde minciunile, când pe ușă intră însuși flagelul lui Hristos.

Martin Luther poartă o haină cu mâneci de satin și o robă de serj căptușită cu blană, o înfățișare straniu de festivă, pe care o completează cu inele și un pandantiv de aur greu. Pare cu un deceniu mai tânăr decât cei 40 de ani ai săi și este mai plinuț decât în portrete.¹⁶ Dar trăsăturile pe care toată lumea le cunoaște, pomeții pronunțați și buzele îndrăznețe, bărbia despicată și bucla care i se lipește ca un lichen de cap sunt inconfundabile.

Ei bine, iată o situație jenantă.

Reprezentanții papei sunt instruiți să nu ridice vocea sau să-și trădeze starea de șoc și de consternare. Dar nimic nu l-a pregătit pe Vergerio pentru momentul în care vulpea din vie aruncă o privire peste micul lui dejun și spune, cu o voce deopotrivă blândă și batjocoritoare: „Spune-mi, acolo, în Italia, ai auzit ceva despre reputația mea de german bețiv?”¹⁷

Vergerio tace, ceea ce Luther interpretează drept o invitație la vorbă. Nu are nevoie de mai mult. Se laudă că Katharina lui i-a dăruit cinci copii, două fete și trei băieți, și că băiatul său de 12 ani prezintă toate datele unui viitor mare predicator. Apoi menționează că primește ca oaspete un doctor în drept trimis de regele Henric al

Angliei. Acesta este același Henric care a uzurpat recent autoritatea papei, a divorțat ilegal de soția sa, Caterina de Aragon – mătușa împăratului – și care execută clerul, nu înainte de a-l lăsa fără averile sale.

Luther este de acord cu papa cu privire la necesitatea unui conciliu, dar ideea sa despre cine trebuie să ducă munca de convingere este cu totul contrară. „Creștinismul, în general, are nevoie să convingă“, spune el, „pentru ca acele părți ale lumii care încă trebuie să distingă minciuna de adevăr și care au trăit mult într-o asemenea confuzie, să poată vedea și înțelege această diferență.“

Chiar și trimișii papali au o limită și, în cele din urmă, Vergerio nu mai poate rezista. „Este o aroganță intolerabilă!“, explodează el fără să se mai abțină. „Mi se pare că părerea ta este că cea mai mare parte a oamenilor buni, înțelepți și învățați ai lumii trebuie doar să se întâlnească într-un conciliu... și vor ajunge inevitabil la aceleași concluzii ca tine!“ Iar Luther, fără să mai zâmbească, răspunde: „Voi veni la conciliu și sunt dispus să îmi pierd capul ca să îmi apăr opiniile împotriva întregii lumi. Lucrurile care îmi ies din gură nu sunt provocate de mânia mea, ci de mânia lui Dumnezeu!“

Mai târziu, în raportul său către Roma, Vergerio compară ochii lui Luther cu „cei pe care i-am văzut la un condamnat la moarte nebun... dezvăluind furia și turbarea interioară. Și, într-adevăr, cu cât mă gândesc mai mult la ceea ce am văzut și auzit la acest monstru și la marea putere a operațiunilor sale nefaste... cu atât mai mult mă fac să cred că este posedat de un demon... și este spre infinita rușine a acestor prinți netoți și a celorlalți care guvernează aceste ținuturi că nu și-au dat seama ce fel de persoană au luat drept stăpân și profet!“¹⁸

În timp ce Vergerio ia micul-dejun cu Luther, Sfântul Împărat Roman își croiește drum spre Roma prin posesiunile sale din sudul Italiei. Ultima dată când Carol al V-lea al Casei de Habsburg, rege al întregii Spanii, rege al Germaniei, rege al Italiei, rege al celor Două Sicilii, duce de Burgundia, landgraf de Alsacia, conte de Flandra și așa mai departe, a binevoit să onoreze cu atenția sa Orașul Etern, în 1527, armata lui l-a jefuit și l-a asediat pe papa Clement până când acesta a plătit o răscumpărare importantă.

Opt ani și un pontif mai târziu, totul este iertat. Papa Paul și-a mărit palatul pentru a-l împărți cum se cuvine cu Carol și oamenii săi. Orașul este aprovizionat cu alimente, furaje și tot vinul pe

care Tibrul îl poate transporta¹⁹, în timp ce bisericile și un templu al Păcii sunt demolate pentru a oferi armatei imperiale o cale liberă de acces²⁰ – îmbunătățiri care sunt finanțate așa cum se face de regulă. „Dacă aş avea un scud pentru fiecare indulgență pe care papa dorește să o vândă“, scrie François Rabelais, care se află în oraș în calitate de medic particular al ambasadorului francez, „aş fi mai bogat decât...“ Și dă numele unui trezorier al Franței, mort de mult, care era obscen de avut.²¹

Chiar în această vară, împăratul a adăugat piața de sclavi din Africa de Nord, din Tunis, la posesiunile sale, cucerind-o în persoană de la marele amiral al sultanului sau, după cum i se mai zice, de la Căpitan-Pașa, Hayreddin Barbarossa, și evident că dorește să se laude cu succesul său în fața supușilor italieni. Dar între Napoli și Roma primește vești proaste. Profitând de prezența lui Carol în sudul peninsulei, regele Francisc a trimis trupe în nord, iar obiectivul său este Ducatul de Milano.²²

Rivalitatea datează din 1519, când ambii bărbați au candidat la tronul Sfântului Imperiu Roman, rămas vacant la moartea bunicului lui Carol, Maximilian. Carol a câștigat competiția mituind alegătorii cât de poate de fățiș, Francisc asigurându-l că rezultatul nu va lăsa locul dușmăniei, „așa cum doi pretendenți îndrăgostiți de aceeași doamnă nu se dușmănesc“. ²³ Dar sinceritatea nu este punctul forte al lui Francisc, care își încalcă cuvântul la fel de ușor cum câștigă puncte la tenis.

În 1525, Cel mai Creștin dintre Regi a condus o armată franceză până la Pavia, la 30 de kilometri de Milano, dar a fost înfrânt și capturat de forțele Habsburgilor. Francisc a petrecut un an într-una dintre închisorile lui Carol din Madrid, înainte de a fi eliberat în schimbul Delfinului și al ducelui de Orléans și al promisiunii de a ceda Burgundia. Francisc nu a intenționat niciodată să renunțe la Burgundia și, în cele din urmă, a cumpărat libertatea fiilor săi pentru două milioane de scuzi de aur și o nouă promisiune de a renunța la pretențiile sale milaneze – promisiune din nou încălcată.

Așadar, pe 5 aprilie, în Roma intră un împărat căzut pe gânduri, care traversează Tibrul și este întâmpinat de papă pe treptele de la Sfântul Petru. Și totuși el spală picioarele a 13 oameni săraci în Joia Mare; și totuși ingenuchează și se ridică în același timp cu papa în ziua de Paște.²⁴ Doar la sosirea la Roma a unui ambasador francez împuter-nicit să negocieze transferul Milanului către Franța el trece la acțiune.

Pe 17 aprilie, împăratul îi cere ambasadorului francez să îl urmeze în camera unde este îmbrăcat papa. El și Paul se sprijină de patul papal, iar cardinalii, ambasadorul venetian și alte notabilități se adună în semicerc. Scoțându-și boneta și ținând-o în fața sa în semn de respect, Carol declară că a venit să sărute picioarele și mâinile papei.²⁵

Carol este un bărbat de înălțime medie, cu brațe puternice și picioare bine proporționate. Ochii săi mari și verzi sunt cea mai frumoasă trăsătură a sa. Bărbia lui, pe care restul corpului o urmează la o distanță respectuoasă, este cea mai urâtă.

În următoarea oră și jumătate, vorbind în spaniola pe care a învățat-o în adolescență, după ce a moștenit Castilia și Aragon, Carol se încălzește perorând pe tema perfidiei franceze. Deși l-a avut pe Francisc la mână după bătălia de la Pavia, explică el, l-a eliberat cu mărinimie și l-a căsătorit cu sora sa Eleonora.²⁶ Și cum a răspuns Cel mai Creștin dintre Regi? Cu violări ale promisiunilor, calomnii și acte de război la care a replicat doar „cu mare reticență”.²⁷

Cel mai grav aspect al comportamentului lui Francisc este prietenia sa cu turcul. Cel mai Creștin dintre Regi primește cai de la prietenii săi din Constantinopol. El le dă de știre despre mișcările trupelor lui Carol și complotează cu ei împotriva împăratului. În opinia unei adevărate autorități în materie de scrupule, Thomas Cromwell, nimic nu l-ar împiedica pe Francisc să-i aducă pe musulmani în inima creștinătății, dacă prin aceasta ar obține Milano.²⁸

Când turcul și-a lansat recenta ofensivă în Ungaria, amenințând Germania, împăratul i-a cerut ajutorul lui Francisc. Regele a răspuns că va veni cu 50 000 de pedestrași și 3 000 de cavaleri, dar în Italia, nu în Germania. Francisc este atât de obsedat de capturarea Milanului, atât de indiferent față de situația Germaniei, încât i-a spus lui Carol că își va strânge majoritatea pedestrașilor din Germania și apoi s-a plâns de lipsa de curtoazie de care a dat dovadă împăratul în răspunsul său!²⁹

Chiar și acum, dorința cea mai arzătoare a lui Carol este de a-l cuceri pe rege prin onestitate, de a se uni împotriva turcilor și de a însănătoși Biserica. Dar ultima încercare a lui Francisc de a uzurpa Ducatul de Milano îl obligă pe împărat să lase deoparte bine cunoscuta sa dragoste de pace. Așa că – încă sprijinit de patul papal, încă vorbind calm – anunță că mâine va părăsi acest oraș și va merge în nord pentru a invada Franța, cu excepția cazului în care Francisc „dorește să mă întâlnească în persoană pe un câmp al